

FRANCISCVS PARTHINVS

R O B O R E T A N V S

Serenissimi Maximiliani Regis Bohemiae

MEDICVS PETRO ANDREAE MATTHIOLO

PRAECLARISSIMO MEDICO. S. P. D.

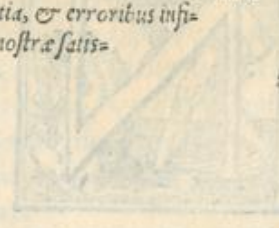

EMINI hoc unquam mortalium haecenus concessum fuisse uideo (praestantissime Matthiole) quantuncunque in quavis praecelleret facultate, ut in tanta passim iudiciorum, sententiarumque uarietate, omnium desideria, & omnium animos aequaliter expleat. Atque in hac communi mortalium quidem infelicitate nescio quomodo placatores, & longe plus semper moderatos se exhibent boni uiri, in quibus & uirtutis, ac singularis probitatis, simul & eximia eruditionis lux enitescit, quam prauis, & peruersis, qui quod maiori implicati sunt inscitia, tanto & difficiliore, & in omnibus se morosiores praebent. Ut quod ignauia, uel mentis hebetudine, siue suo quodam infortunio non ualuerint adipisci, id suae imperitiae tenebris in alijs obruere contendant. Quorum quam molesta, & inhumana sit ingratiitudo, tamen non ferenda est haec in eis arrogans, & effrenata libido, qua non modo ipsi, quibus nihil bonum, & elatum placere potest, in optimis fastidiunt, sed & eo prorumpunt, ut etiam caeteris omne tollant emolumentum, & omni doctrinae fructu, & uilitate spoliarent. Ac quamuis ea sit in te constantia, ea morum grauitas, ut partum, aut nihil curandam, & omnino negligendam tibi arbitreris Amathi cuiusdam Lusitani hominis ingratisimi, & ab omni humanitate alienissimi, imperitissimam in tuis scriptis temeritatem, tamen post modum nonnihil uereri mecum coepi, ne haec animi tui magnitudo longius quam par sit, euadat. Nam quam iam frequenter ad me delatum foret, te Apologiam, quam contra hunc ineptum hominem institueras, pariter & Censuras in eius grauisima errata penes ad finem perduxisse; non minus tua, quam omnium reliquorum causa, capiebam animo non mediocrem uoluptatem; quod has defensionis partes per neminem commodius subiri, nec per illum facilius, & clarius huius insanam uecordiam, quam per te ipsum reuerti posse existimarem. Nunc autem quo consilio, quaeue mentis altitudine te aut tædeat, aut pudeat publice successere aliquid negotij cum isto nugatore, nescio laudem an (quod mihi certe potius uidetur) tuum hac in re nonnihil utuperem propositum. Quod si uia tibi persuades, ut non tanti aestimes Lusitanum, quem nemo aditu, nemo congressu, nemo conspectu aliquo doctorum uirorum merito dignatur, ut indignum plane tibi iudices, ut istam dissolutam, & praecipitem loquacitatem irretitam retundas, magis tuam eruditionem, quam summam esse nullus dubitat, quam reliquorum consulis iudicium. An quo singulari doctrinae lumine facile tu huius falsitatem animaduertis, idem quoque de omnibus censeres? Erras profecto mi eruditissime Matthiole. Quot erunt, qui casu in hunc hominem incident, quos istius falsitas a ueritatis studio impediatur? Quot ille nondum satis instructos, & in hac facultate roboratos suis calumnijs a tuis pulcherrimis operibus auertet? Qui quod infirmiores adhuc circa huius scientiae tyrocinia adhærescunt, aut nec dum tua doctissima scripta expenderunt, tanto periculosius ab hoc ueteratore inducentur. Qui adeo perfrecta frontis est homo in aliena reprehendendo, in suas fabulas intrudendo, adeo perfidiosus in alienis scriptis uiolandis & (qui imperitorum mos esse solet) adeo procliuus est in sua constituenda sententia, ut uel mediocriter doctos nonnihil forte commoueat. Huius impudentiae tu non occurre? Eam quam tu sine omni tua molestia comprimere ualeas, cum omnium reliquorum detrimento libidinosè grassari patieris? Dicam id, quod sentio Matthiole, non tam, ut caeteris in hac nostra medica disciplina praestantissimis uiris aliquid derogem, qui pro sua humanitate summa omnia tibi tribuunt, quam ne tui oblitus esse uidearis. Quis hac nostra aetate doctius in hac medica facultate elaborauit? Quis utilius, & luculentius hanc nobis maiori diligentia, & eruditione illustrauit? Ut excellentissimi ubique uiri, quos maria, terra, itinerum immensitas diuidunt a tuo conspectu, hi animo, sermonibus, scriptis, literarum missione (ut tu optime nosti) certatim uelut ingentes, & immortales tibi gratias agant. Ego quidem (ut de me priuatim ingenue fatear) his tuis amplissimis communibus beneficijs sic me tibi deuinctum, & adstrictum cognosco, ut nihil tui causa detrectare nec debeam, nec uelim. Quis ita sit inhumanus, quæ in quoquam tanta sit immanitas, ut tuis pulcherrimis, & fructuosissimis elucubrationibus adiutus, his fruens, his quotidie se oblectans, non dico ingratiitudinis uel minimum inditium ostendat, sed hos tuos praecclarissimos sudores immortalitatis, si possit (id quod fore non ambigo) gloria non compense? non omnibus monumentis decorandos eos putet & licet nulla gloriae cupiditas ad hoc te stimularit, qua maior est tuus animus, nec ea te huc impulit, sed solus communis, & publicae utilitatis amor, quo incredibiliter flagras, te inflammauit, ut omnes grauisimos susciperes labores. Tantane fuit in Lusitano ingratiitudo, eandem inhumanitas, ut nihil istorum recordetur? Non quod ulli tantum largiar homini, ut tantam ei undecim excellentiam, quasi nil omnino in eo deprehendi ualeat, quod non leuiter aliquem offendant, quod non tenuem aliquam apud alios mereatur reprehensionem. Nec tantum tu tibi offeris, ut (si quidem id fecisset) emendatum te a Lusitano dolere queas. Usque adeo ne hominem esse immoderatum & ita in aliorum labores impudentem? Sic ubique in alienis repellendis imperitum? Et quod ad te attinet, minus equidem sum sollicitus de ea modestia, pietate, gratitudine, quam ille imperitissimus homo tuae praestare debuerat humanitati. Non tanti est id incommodum, ut corri-

gi, & refarciri posset à quamplurimis doctissimis, & grauisimis uiris dubitem. Nam ut innumeros hoc nostro praetermittam tempore, eruditissimos, & plenos leporis, uenustatis, humanitatisq; uiros, qui quo sunt ingenij cultu, quo flagrantissimo literarum amore, in perpetuum obligatos se tibi profitentur; tum uel unus Cronenburgus Colonienfis summus, & praestantissimus medicus tuo corâ hac in parte abunde satisfaciat. Cuius etsi doctissima, ac clarissima scripta à te uersata non ignorem, audrobscero qua gratitudine, autoritate, quam doctè, quam luculenter in suo de compositione medicamentorum libro breuiter suum in te intimum affectum declarat; & Lusitani illius nequitiam, & indoctam improbitatem redarguat, ac perstringat. AMATHVS, INQVIT, LVSITANVS frequenter odiosa confidentia uirus inuolentiae suae in clarissimum, modestissimumq; uirum Matthiolum Senensem eructat, dum passim nimis intempestiue huius doctrinam super commentarijs in Dioscoridem editis coarguit, ac insectatur: quibus probatè fidei hominibus nil aliud, quam malignum animum, & perniciosam inuidiam ostentat; ipse interim infinitis modis dignus, qui ob magnam stirpium imperitiam, atque improbam in se translatam operam alienam (quod crimen est longè omnium turpissimum) uelut è sublimi doctis ueniat deridendus. Ecquid etenim enarrationibus suis inseruit, quod non iustissimo titulo uni Matthiolo acceptum referre debeat? A quo dum emulandi studio dissentit, in graues, manifestosq; errores imprudens homo prolabitur. Cuiusmodi exemplum tum in hac planta, tum in Acanthio, tum Coronopo, tum Elicbryso, ac in plerisque alijs uisitur. Multò satius fuerat, quò doctiorem se estimaret, eò quoque modestiorem praestare, quod ingenium Philosophum decet. Haecenus ille. Quid sincerus? Quid magnificentius huiuscemodi uiri grauisimo testimonio? Ut recreare potius te debeant talium, & tot clarissimorum uirorum centuria, quam ut te moueat unicum inter homines esse portentum, quod omnem comitatem, gratitudinem, beneuolentiam, & ipsam humanitatis naturam exuerit. Si monstri hoc sit simile talem in lucem esse editum, & in commune humanum consortium fuisse productum huiuscemodi hominem, qui ea rodat, laceret, conuellat, in ea insanit, & debacchetur, de quibus humaniter pares agere gratias nunquam poterat; minime tamen reformido, quin parum multi sint futuri, qui sua modestia istius intemperantiam conuincant, qui sua gratitudine, & candore, illius insolentem malignitatem, & insaniam superent. Quorum sinceritas, honestas, probitas, non te plus reuocent, ac consolentur, quam istius barbaries te deiciat. Absit, ut non multò plus eruditissimorum uiuorum iudicia ualeant, quam importunitas unius Lusitani. Hoc porro multò magis me affligit, quòd quam tu ipse per te commodè, & opportunissime confutare possis hanc audaciam, id per te fieri nolis. An aliorum patrocina expectas? Quam alios non animus, sed ingenuus pudor ab hac dehortetur molestia cum isto subeunda homine. Alij suas impediti negotijs, alienè difficulter se subiiciant falci. Caeteris aut non innotuit Amathus, aut (quod mihi est uerissimum) tibi hanc referunt prouinciam. Indignum se arburantur de eius disceptare mente, & iudicio cum aliena temeritate, eo incolumi, & adhuc superstiti; cuius labores sint attentati, cui sua eruditio optimè sit cognita, & explorata, qui optimè se ipsum intelligat. Non decere id onus in caeteros reijci, quòd ab eo sit accessitum, qui & id facile ferat, & maiora portarit. Neminem aliena censent tutius, diligentius fidelius protecturum, quam sua ipsius, in quibus suis honor, sua laus, sua gloria uersatur. Cur defendam Matthiolum? Viuit ipse, ipse est superstes. Quae studiosissime, & doctissime est commentatus, ea nobis seruet integra, haec custodiat nobis salua, contra peruersorum calumnias haec nobis inuacetur. Quare tua sit prudentiae excellentissime Matthiolo, ut quid hic te facere conueniat, sedulo prospicias. Et quid opus est magna hic, & longa consultatione? Quasi sit obscurum, quasi te ipsum id lateat, magis te in isto negotio tuae obtemperare mentis generositati, quam nostri omnium expectationi. Vide μή πλείων ἀγνωσία σεαυτὸν κατακτείνῃ. Suspecta tibi sit ea securitas, ex qua & tuae autoritati, & caeterorum studio non leuis fortasse imminet iactura. Ne nimis securè permittas obrepere in gremium tuorum librorum τὴν ἀμαθίαν τῷ ἀπαυδῆυ του Lusitani. Excute istum scarabeum ex tuis floribus, nec sinas, ut suis molestissimis susurris, et foetore ista contaminet, ex quibus optima, et roscida mella reliqui se confecturos sperant. Hic labor (et quis labor?) nisi ad caetera tua praestantissima monumenta, uelut cumulus accedat, ea nos à te accepisse cognoscemus beneficia, quae fuerint inchoata, non absoluta, splendide adumbrata, non expressa. Quid? Vereor Matthiolo, ne qui sint futuri, qui istuc tuum silentium molestè, ac adeò ferat acerbè, qui & priorum amplissimorum beneficiorum poenituisse te dicant, cum tanti ea non ducas, ut ea nobis ab hac contagione liberes. Propulsa nobis hanc molestiam, declina, obtunde omnem improbitatem, ut tutò nos in tuis luculentissimis operibus sciamus posse uersari. Si te mortuo (quod Deus Opt. Max. auertat) Lusitanus ita nequiter tua inuasisset opera, implorandus, & excitandus (credo) nobis eras, ut omni ignominia, macula, omni uel tenuissima aspersa labecula, tua nitidissima nobis restitueres opera. Nunc quid uiuus cessas? Quod tunc à mortuo nos obtinere non posse penè iniquum putaremus, quanto id erit deploratius, quanto iniquius à uiuo non impetrasse? Quid illud? Nihil ne te hoc mouebit, quòd uictus, & tuo iudicio, quòd grauisimum est, superatus manum conferere cum isto imbelli transfuga abnuere censberis? & ea iam tantè condemnare, ob quae caeteri suae felicitati cum primis gratulantur? Scimus iam hanc operam à te inceptam, plus increbuit hic rumor, quòd latius, & liberius hunc calcographus dissiparit. Ut hac quoque opera suas bibliothecas doctissimi complures locupletandas expectent. Hanc spem comprehensam, & mentibus nostris infixam, si tua praestantia defraudet, quid cogitabimus, cur ab incepto desiteris? Cur non id perfeceris, quòd tu ipse inchoaris? An cedere te posse quisquam credat Lusitani ineptijs? aut iure te reprehensum ab isto imperitissimo calumniatore fateberis? Nulla uel tenuissima irrepat huiuscemodi suspicio. Da quòd à te magnificè expectamus. Exhibe quòd lectu, & uisu iucundissimum erit omnibus. Emite quòd iam penes te habes paratum. Quid abdis, quòd non in lucem dare tuae derogat existimationi, Lusitani inanem auget confidentiam? Quid dicet calumniator profligatissimus? Scripsi contra Matthiolum, rapui, suffuratus, deprædatus sum, quae uolui. Viuit Matthiolum, nil contradicit. Adeò nonnunquam plus uiuat perficere frontem, quam omnia tribuere doctrinae. Vici nil repugnantem. Cedit Matthiolum Amatho. Haec ne pro sua impudentia, si non effutiet, secum uoluit? Noli tantum locum dare huius amentiae. Nobis nihil erit iucundius tua existimatione, nil dignius, nil contra huius furorem uehementius, quam quòd ex te eruaditionis

ditionis armario deprometur. Efficit id iam ante tua præstans eruditio Matthiole, ut nihil vulgare, nihil mediocre, nihil non præclarum, & eximium omnes à te sperent. Nolite (rogo) in eam præcipitare opinionem, ut aliquid in tuis bibliothecæ serinijs delitescat, quod nobis subtrahas, quod nobis iniudeas. Non patitur nostræ consuetudinis, & familiaritatis amor, ut hæc parum sollicitè, non satis anxie tecum pertractem. Tametsi de medicis materia ita bene, & præclarè meritis, ut nemo tibi deesse, nemo non omnibus beneficijs te cumulatisimè prosequi ualeat; timeo tamen subindè, ne homines ingrati, inuidi, maligni tua abutantur humanitate, & summo reipublicæ amore. Qui tunc demum ueram se uenari putant gloriam, si (id, quod nunquam, ut confido, adipiscantur) suis maleficijs tuos nitantur præclarissimos obliterare labores: Ut quod liberali doctrina non potuerunt consequi, id imperitia, impudentia, furore nanciscantur. His, quæso, per nostram amicitiam, per communem omnium literarum amorem, quibus animum semper habuisti deditissimum, declara, quàm mala cecitate ruant. Aperi horum uanitatem, concute, dispelle istorum inuidentiæ uirus. Indica eis quàm longe fuerat tutius sana in eis mente uiri, quàm in illis suum furorem patefacere, ex quibus haurire poterant cum sapientissimis summam utilitatem. Infringe nobis hunc Amathum, qui antequam sapere didicerit, omnium se agitatore præbet. Quod quum tua postulet sapientia, eruditio, existimatio, tum nihil prius, nihil potius nos à te expectamus, quàm ut ea, quæ antea doctissimè nobis elucubrasti, ea nunc aduersus hunc prædonem calumniatorem tuta, salua, illæsa, & intacta posteritatis memorie tradas, simul & ipsum sua imperitia, & erroribus infamis ornas. Vale mi eruditissime Matthiole, & quamcelerrimè nostræ satisfacias omnium expectationi. Vienne Austrie Quarto

Nonas Septembris. 1557.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

A 3 MAGNIE